

Zaaknummer : 00617152
Ons Kenmerk : 00617152-00014780
Datum : 9 september 2021

Beschikking

Wet natuurbescherming - Beheer en schadebestrijding

Onderwerp

Op 18 mei 2021 ontvingen wij de aanvraag om een ontheffing als bedoeld in artikel 3.17, eerste lid, van de Wet natuurbescherming (hierna ook: Wnb) van de Faunabeheereenheid Zuid-Holland (hierna: FBE) voor het opzettelijk doden van damherten (*Dama dama*) binnen het Zuid-Hollandse deel van het deelgebied¹ Amsterdamse Waterleidingduinen, De Blink en Boswachterij Noordwijk gedurende het gehele etmaal met behulp van de middelen: geweren, honden (niet zijnde lange honden) en de voorzieningen aan, op of bij het geweer: een voorziening om de prooi te verlichten, een vizier met beeldomzetter, een elektronische beeldversterker of enig ander instrument om in de nacht te schieten en een geluiddemper. Tevens wordt gebruik gemaakt van het mes. De uitvoering vindt plaats op alle gronden binnen het vastgestelde beheergebied, maar alleen in jachtvelden die aan de wettelijke eisen voldoen en gelegen zijn buiten de bebouwde kom.

De aanvraag is in het belang van de verkeersveiligheid, ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen en ter voorkoming van schade aan de flora en fauna. Het beheer binnen het leefgebied met uitzondering van de bufferzones zal plaatsvinden gedurende de periode van 1 augustus tot en met 31 maart. Het beheer in de bufferzones en buiten het leefgebied betreft het gehele kalenderjaar.

De aanvraag wordt gedaan voor de looptijd van het *Faunabeheerplan damherten Duingebieden Noord- en Zuid-Holland 2020-2026* (hierna ook: FBP), dat door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland bij besluit van 9 maart 2021 is goedgekeurd, nadat wij hiermee op grond van artikel 3.12 lid 7 van de Wnb bij besluit van 16 februari 2021 hebben ingestemd. Het FBP loopt van november 2020 tot november 2026.

Ontheffing wordt gevraagd voor het overtreden van de verbodsbepalingen zoals genoemd in:

- artikel 3.10, eerste lid, aanhef en onder a, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het doden van het damhert;
- artikel 3.26, tweede lid, aanhef en onder a, van de Wet natuurbescherming voor wat betreft het gebruik van het geweer;
- artikel 3.16, eerste lid, aanhef en onder a, van het Besluit natuurbescherming, voor wat betreft het gebruik van een geweer gedurende het hele etmaal.

Besluit

Wij besluiten:

- I. een ontheffing ex artikel 3.17 lid 1 van de Wnb te verlenen aan de Faunabeheereenheid Zuid-Holland om jaarlijks in de periode tussen 1 augustus tot en met 31 maart gedurende het gehele etmaal damherten

¹ Dit deelgebied omvat een leefgebied voor damherten (duingebied) en gronden buiten het leefgebied (bebouwd en agrarisch gebied; verder: buitengebied). Aan de randen van het leefgebied op plaatsen waar damherten het leefgebied kunnen verlaten, liggen bufferzones.

opzettelijk te doden binnen de leefgebieden (exclusief de bufferzones), zoals weergegeven op de kaart (bijlage 1/deelgebied B), met het doel om een voorjaarstand van 800 damherten voor het gehele leefgebied (ZH en NH) tot stand te brengen;

- II. een ontheffing ex artikel 3.17 lid 1 van de Wnb te verlenen aan de Faunabeheereenheid Zuid-Holland om jaarrond gedurende het gehele etmaal damherten opzettelijk te doden binnen de bufferzones van de leefgebieden en binnen de buitengebieden binnen het plangebied zoals weergegeven op de kaart (bijlage 1/deelgebied B) met het doel om in die gebieden een nulstand te bereiken;
- III. de volgende documenten onderdeel te laten zijn van deze ontheffing:
 - de aanvraag van 18 mei 2021 met 2 bijlagen, te weten:
 - o Faunabeheerplan damherten Duingebieden Noord- en Zuid-Holland 2020-2026;
 - o Gegevens tellingen en valwild beheerperiode 2020-2021.
 - Reactie op vragen d.d. 18 mei 2021 naar aanleiding van de concept aanvraag damhert.
- IV. ter uitvoering van de ontheffing als bedoeld onder beslispunten I en II, wijzen wij het geweer en honden, zijnde geen lange honden, en het mes aan;
- V. ter uitvoering van de ontheffing als bedoeld onder beslispunten I en II, ontheffing te verlenen van de verboden zoals genoemd in de krachtens artikel 3.26, tweede lid, Wet natuurbescherming gestelde regels voor wat betreft:
 - het gebruik van een geweer voorzien van een geluiddemper en/of een voorziening om de prooi te verlichten, een vizier met beeldomzetter, een elektronische beeldversterker of enig ander instrument om in de nacht te schieten (artikel 3.13, vierde lid van het Besluit natuurbescherming);
 - het gebruik van een geweer tussen zonsondergang en zonsopkomst. Wij geven toestemming om het geweer te gebruiken gedurende het gehele etmaal (artikel 3.16 eerste lid, aanhef en onder a, van het Besluit natuurbescherming).
- VI. de voorschriften 1 tot en met 10 te verbinden aan de ontheffing;
- VII. dat de ontheffing geldt vanaf de dag waarop het besluit bekend is gemaakt tot 1 november 2026.

Ondertekening

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

ing. L. Hopman
Hoofd Toetsing & Vergunningverlening Milieu
van de Omgevingsdienst Haaglanden

Bijlage(n) 1. Kaart van het plangebied met aanduiding van leefgebieden, bufferzones en buitengebieden.

Rechtsmiddelen

Voor de mogelijkheid rechtsmiddelen aan te wenden tegen deze ontwerpbeschikking wijzen wij op de desbetreffende tekst in het begeleidende schrijven.

VOORSCHRIFTEN

Voorschriften voor de Faunabeheereenheid

1. De Faunabeheereenheid Zuid-Holland (hierna: FBE) verleent voor uitvoering van de ontheffing schriftelijk of digitaal toestemming aan een wildbeheereenheid.
2. Alvorens van deze ontheffing gebruik kan worden gemaakt, dient er een plan van aanpak te worden opgesteld dat door de FBE wordt goedgekeurd.
3. De FBE draagt er zorg voor dat zowel de populatieontwikkeling van de damherten, alsmede de schade waarbij damherten betrokken zijn, op een adequate manier gedurende de looptijd van het FBP wordt vastgelegd.
4. Zodra uit de populatieontwikkeling blijkt dat de streefstand is bereikt, neemt de FBE het initiatief om in overleg met FBE Noord-Holland en de betrokken wildbeheereenheden en terreinbeherende organisaties die maatregelen te treffen die nodig zijn om de streefstand te behouden met het doel een duurzame balans in het gebied te bereiken en te behouden.

Voorschriften voor de uitvoerder

5. De uitvoerder van de ontheffing dient te voldoen aan de gestelde uitvoeringsregels, zoals vermeld op het uitvoeringsformulier van de Faunabeheereenheid Zuid-Holland.
6. De uitvoerder van de ontheffing dient (een kopie van) de ontheffing en (een kopie van) het uitvoeringsformulier, waarop de door de Faunabeheereenheid Zuid-Holland toegekende uitvoeringscode is vermeld, te kunnen tonen.
7. Voor alle acties waarbij het geweer wordt ingezet, ongeacht de locatie, geldt dat uiterlijk één uur voorafgaand aan de actie door de uitvoerder melding dient te worden gemaakt bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, afdeling Toezicht en handhaving, team Groene Wetten. E-mailadres voor meldingen is meldingWnb@ozhz.nl, telefoonnummer is 078-7708081 (inspreken op antwoordapparaat). Hierbij moet de uitvoeringscode worden vermeld, evenals de locatie en de datum.
8. Honden, niet zijnde lange honden, worden alleen gebruikt voor het opsporen van damherten voor de nazoek van geschoten of aangereden damherten.
9. Messen worden alleen gebruikt om gewonde dieren uit hun lijden te verlossen.
10. Na het doden van het damhert, wordt zo snel mogelijk en in ieder geval voordat het damhert wordt vervoerd, het geschoten dier in het veld voorzien van een door de WBE verstrekt merkteken met een uniek nummer.

AANWIJZINGEN VOOR GEBRUIK

- Voor alle soorten - beschermd én onbeschermd - geldt de zorgplicht ex artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming. Op grond hiervan dient zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te worden voorkomen.

OVERWEGINGEN

Aanleiding

Voorgeschiedenis

Het eerste Faunabeheerplan, dat gezamenlijk door de faunabeheereenheden Noord- en Zuid-Holland is opgesteld voor het damhertenbeheer in het duinengebied Noord- en Zuid-Holland, liep van 1 januari 2016 tot en met 31 december 2020. Op grond van dat FBP hebben wij bij besluit van 11 maart 2016² aan de FBE een ontheffing verleend voor het opzettelijk verontrusten en doden van damherten op het Zuid-Hollandse deel binnen het leefgebied (exclusief de bufferzones) van de damherten. Op 23 december 2015 was reeds een afzonderlijke ontheffing verleend voor het jaarrond beheer in de bufferzones en buiten het leefgebied, voor zover binnen het plangebied gelegen³. Het beheer binnen de leefgebieden, exclusief de bufferzones, werd met ‘intern beheer’ aangeduid. Dat beheer was toen nieuw ten opzichte van het ‘externe beheer’ in de bufferzones en buitengebieden dat al vóór 2016 plaatsvond. De rechtbank Den Haag heeft op 21 december 2016 de beroepen van Dierenbescherming en De Faunabescherming tegen ons besluit van 11 maart 2016 ongegrond verklaard. De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRVs) heeft in hoger beroep bij uitspraak van 20 december 2017⁴ de uitspraak van de Rechtbank bevestigd. Inmiddels is de looptijd van het Faunabeheerplan en van de beide ontheffingen op 31 december jl. verlopen. Ondanks het sinds de datum van de uitspraak van de Rechtbank Den Haag uitgevoerde beheer is de streefstand van de damherten in het duinengebied nog niet bereikt.

Aanvraag en daarmee samenhangende besluiten

Op basis van de evaluatie van het FBP 2016-2020⁵ is de conclusie getrokken dat het damhertenbeheer moet worden voortgezet totdat de streefstand van 800 herten (AWD) is bereikt. Voor het ‘externe beheer’ geldt dat het beheer ook nodig blijft om dreigende schade aan de flora en fauna, de landbouw en verkeersveiligheid af te wenden. De aanvraag heeft betrekking op het gehele deelgebied, waarvoor wij in dit besluit ontheffing verlenen.

De aanvraag wordt gedaan voor de looptijd van het *Faunabeheerplan damherten Duingebieden Noord- en Zuid-Holland 2020-2026*, dat door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland bij besluit van 9 maart 2021 is goedgekeurd, nadat wij hiermee op grond van artikel 3.12 lid 7 van de Wnb bij besluit van 16 februari 2021 hebben ingestemd. Het FBP loopt van november 2020 tot november 2026.

Daarnaast is in Zuid-Holland nog steeds een aanwijzing van kracht die het mogelijk maakt om – onder andere - zieke en gewonde damherten te doden in het belang van de openbare veiligheid en ter voorkoming van onnodig lijden. Deze aanwijzing geldt ook in de bebouwde kom en in velden die niet voldoen aan de jachtveldvereisten en ook met mes en hagelgeweer⁶. Deze aanwijzingsbesluiten dienen op grond van het overgangsrecht als besluit tot het geven van een opdracht als bedoeld in artikel 3.18, eerste lid, van de Wet natuurbescherming (hierna ook: Wnb) te worden aangemerkt (artikel 9.5 lid 6 van de Wnb).

² Kenmerk ODH-2015-00731196; zaaknummer 00438505.

³ Kenmerk ODH-2015-00718971; zaaknummer 00434304. Deze ontheffing gold ook tot en met 31 december 2020.

⁴ Zie ECLI:NL:RVS:2017:3509 (Dierenbescherming) en 3510 (De Faunabescherming).

⁵ Evaluatie Faunabeheerplan Damhert Noord-Holland & Zuid-Holland, periode 2014-2019, opgesteld door Geert Groot Bruinderink (FaunaPartners) en Rik Schoon (Natuurlijk! Fauna-advies).

⁶ Primair besluit d.d. 14 juni 2010 (kenmerk: PZH-2010-178900422). Besluit op bezwaar d.d. 2 augustus 2011 (kenmerk PZH-2011-299830429). Besluit hagelgeweer d.d. 23 augustus 2011 (kenmerk PZH-2011-301880843).

Om bovenstaande redenen (die wij hierna toelichten) hebben wij besloten om aan de Faunabeheereenheid Zuid-Holland ontheffing te verlenen ter continuering van het beheer van de populatie damherten in het Zuid-Hollandse deel van het duingebied.

Procedure

De uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: Awb) en artikel 5.1 van de Wnb zijn op deze beschikking van toepassing.

Terinzagelegging ontwerpbesluit en zienswijzen

Het ontwerpbesluit heeft ter inzage gelegen vanaf 23 juli 2021 tot en met 2 september 2021. Er zijn geen zienswijzen ingediend.

Bevoegd gezag

De handeling wordt verricht binnen de provincie Zuid-Holland. Gelet op de bepalingen in artikel 1.3 van de Wet natuurbescherming zijn wij bevoegd gezag voor het verlenen van de ontheffing.

Toetsingskader en grondslag beschikking

Deze aanvraag is getoetst aan de Wnb, de Omgevingsverordening Zuid-Holland en de Beleidsregel uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland.

Het damhart is een van nature in Nederland in het wild levend dier, genoemd in de bijlage bij artikel 3.10, onderdeel A van de Wnb. Op grond van artikel 3.10, lid 1, aanhef en onder a, van de Wnb is het verboden het damhart opzettelijk te doden.

In artikel 3.17, lid 1, van de Wnb is bepaald dat wij ten behoeve van de beperking van de omvang van de populatie damherten ontheffing kunnen verlenen als bedoeld artikel 3.10, tweede lid, in samenhang met artikel 3.8, eerste lid van de Wnb.

Een ontheffing wordt slechts verleend indien:

- de beperking van de omvang van de populatie nodig is omdat één van de belangen bedoeld in artikel 3.17, eerste lid, aanhef en onder c in samenhang gelezen met onderdeel b, van de Wnb aan de orde is; en
- er geen andere bevredigende oplossing bestaat; en
- de maatregelen niet leiden tot verslechtering van de staat van instandhouding van de soort.

Op grond van artikel 3.26, lid 2, aanhef en onder a en c, van de Wnb kunnen regels worden gesteld aan het (gebruik van het) geweer en het gebruik van middelen op, aan of bij het geweer. Krachtens artikel 3.16, eerste lid, aanhef en onder a en c, van het Besluit natuurbescherming is het verboden om het geweer te gebruiken voor zonsopgang en na zonsondergang. In artikel 3.26, lid 3, van de Wnb is bepaald dat wij ontheffing kunnen verlenen van de hiervoor genoemde verboden verbonden aan het gebruik van het geweer.

Beoordeling

Algemeen

Het Noord- en Zuid-Hollandse duingebied betreft een van de belangrijkste leefgebieden van in het wild levende damherten in Nederland. De thans voorliggende aanvraag betreft een continuering van het beheer van het damhart in het Zuid-Hollandse deel van het plangebied in de duinen, zoals is aangegeven op de kaart die is bijgevoegd als bijlage 1 bij dit besluit.

Verlenging van beheerseizoen binnen het leefgebied (exclusief bufferzones) met de maand augustus

Nieuw ten opzichte van de vorige aanvraag en ontheffing is een verlenging van het beheerseizoen binnen het leefgebied maar buiten de bufferzones met de maand augustus. De totale beheerperiode strekt zich derhalve uit tot de periode van 1 augustus tot 31 maart. Op basis van de evaluatie van het beheer op grond van het FBP 2016-2020 is geadviseerd om de reductie van het aantal damherten ter bescherming van de habitats versneld uit te voeren door een ruimere beheerperiode open te stellen. Dat leidt niet per definitie tot een hoger aantal gedode damherten per jaar, maar biedt vooral de mogelijkheid om het beheer over een langere periode uit te smeren. In aanvulling hierop heeft de FBE aangegeven dat de eerste beheermaanden de meest effectieve maanden zijn om te beheren. De zomer is geschikt om bijv. smaldieren/vrouwelijke stuks uit de populatie te halen. Een ruimere beheerperiode geeft ook meer tijd en rust om de juiste dieren te schieten. Het belang daarvan neemt toe, omdat de populatie kleiner wordt. Er is meer tijd en rust nodig om te spreiden over de gehele beheerperiode. Bovendien werkt het minder verstoring, ook voor de bezoekers van het gebied. Evenals in de afgelopen jaren, geldt dat de veiligheid van de bezoekers voorop staat. Daar wordt altijd rekening mee gehouden. Afschot vindt meestal plaats als er (vrijwel) geen bezoekers aanwezig zijn en de damherten het meest actief zijn (tijdens ochtend- en avondschemering).

Gelet op het bovenstaande stemmen wij in met de verlenging van het beheerseizoen met de maand augustus.

Voor een volledige omschrijving en actualisering van de onderbouwing van het gewenste beheer, de schades en andere maatregelen verwijzen wij naar het FBP 2020 - 2026. Voor zover nodig ter onderbouwing van bovengenoemde wettelijke criteria waaraan wij de aanvraag moeten toetsen, volgt hierna een samenvatting van het FBP dat in de bijlage bij de aanvraag cijfermatig is aangevuld met de meest recente informatie.

Belang

Deze ontheffing baseren wij op de volgende belangen (artikel 3.17 eerste lid sub c jo. sub b, Wet natuurbescherming):

1. in het belang van de bescherming van de wilde flora en fauna en van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
2. in het belang van de volksgezondheid en de openbare veiligheid of om andere dwingende redenen van groot openbaar belang;
3. ter voorkoming van ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden en wateren en andere vormen van eigendom.

1 Bescherming wilde flora en fauna en instandhouding natuurlijke habitats (par. 5.1 FBP)

In het verleden (met minder damherten) was er rond het leefgebied van de damherten in de duinen relatief weinig schade vanwege damherten. De populatie damherten in met name de Amsterdamse Waterleidingduinen werd intussen echter zo omvangrijk, dat binnen het leefgebied (dat tevens als Natura 2000-gebied is aangewezen ter bescherming van Europees gezien belangrijke habitattypen en -soorten) de inheemse flora en fauna veel schade wordt toegevoegd en ook het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen bedreigd wordt. Ook planten-, insecten- en zoogdiersoorten die in de Nederlandse duinen normaliter voorkomen, lopen binnen dit gebied in aantal terug als gevolg van de concurrentie en vraat door de grote hoeveelheid damherten. Hoewel de damherten zelf blijkbaar pas lichamelijk nadeel ondervinden bij een nog hogere dichtheid dan nu in het gebied aanwezig is, is het met name de flora en fauna binnen het leefgebied in de duinen welke aan het verarmen is. Deze neerwaartse trend bleek reeds uit de onderzoeken die gedaan zijn ten behoeve van het Faunabeheerplan 2016-2020.

In paragraaf 5.1 van het FBP 2020-2026 worden de resultaten van de meest recente onderzoeken (gebaseerd op veldwerk in 2017 en 2018) beschreven. Hieruit blijkt dat die neerwaartse trend zich heeft gecontinueerd en verscherpt. De schade aan flora en fauna is aanzienlijk toegenomen. Dit geldt zowel voor de soorten die zijn

aangewezen als instandhoudingsdoelstelling Natura 2000 als andere wilde soorten. De biodiversiteit in het duingebied neemt in rap tempo af. Alleen de giftige soorten en mossen nemen in aantal toe. Ook het ree legt het af tegen het damhert.

Begrazing door damherten kan een positieve bijdrage leveren aan de instandhouding van de soortenrijkdom in de duinen, maar bij een te grote graasdruk overheersen de versturende effecten.⁷ Daarvan is in het duingebied sprake. Zelfs in die mate dat in de evaluatie wordt aanbevolen om de reductie van het aantal damherten versneld uit te voeren.

De begrazing door het damhert is niet de enige oorzaak van het afnemen van de biodiversiteit in de duinen, maar speelt wel een aanzienlijke rol. De directe relatie tussen de aanwezigheid van het damhert en de schade aan wilde plantensoorten wordt mede aangetoond door het gebruik van zgn. graaskooien. Planten binnen de graaskooien doen het aanzienlijk beter dan de planten buiten de graaskooien (zie pag. 47 FBP). Het damhert zorgt er ook voor dat herstelmaatregelen minder succesvol zijn dan verwacht mag worden of maken die maatregelen fors duurder, omdat gebieden waar die maatregelen worden uitgevoerd afgeschermd moeten worden. Dit leidt ook tot ongewenste versnippering van het gebied.

Gelet op het bovenstaande achten wij de onderbouwing van het belang 'bescherming van de flora en fauna' voldoende voor de continuering van het beperken van de populatie-omvang van het damhert in het duingebied.

1. In het belang van de openbare veiligheid/verkeersveiligheid (par. 5.2 FBP)

Het plangebied wordt doorsneden met provinciale wegen en een spoorlijn (Haarlem-Zandvoort). Het aantal geregistreerde aanrijdingen is na een aanvankelijke dip van 30 stuks in 2015 geleidelijk weer toegenomen naar het niveau van circa 2010 (zie de bijlage bij de aanvraag met de tabel 'Gegevens per jaar uit DORA (ZH) en FRS (NH)' waarin de actuele stand van zaken is opgenomen). Er is wel een ruimtelijke verschuiving geweest met een concentratie aan de Zeeweg (N200) (zie figuur 14 FBP). In deelgebied B zijn de aanrijdingen beperkt na uitvoering van het maatregelenpakket (vooral plaatsing hekken rond de AWD en beheer in de bufferzones en het buitengebied) in de periode 2010-2016.

In 2020 hebben er 31 aanrijdingen in Noord-Holland en 6 in Zuid-Holland plaatsgevonden (zie bijlage bij de aanvraag). De afname in verkeersbewegingen als gevolg van de Coronamaatregelen zal oorzaak zijn van het lagere aantal aanrijdingen. Uit figuur 15 van het FBP blijkt dat er ook aanrijdingen met het damhert op het spoor plaatsvinden en dat er meldingen zijn van treinpersoneel van damherten op en langs het spoorgedeelte tussen Overveen en Zandvoort.

Het aantal aanrijdingen met het damhert in het Noord-Hollandse deel van het duingebied is groter dan in het Zuid-Hollandse deel. In 2017 heeft de ABRvS geoordeeld dat wij bij onze besluitvorming rekening mogen houden met de aanrijdingen in Noord-Holland en andersom.⁸ Er kan geen onderscheid worden gemaakt tussen Noord-Hollandse en Zuid-Hollandse damherten, omdat zij zich vrij tussen het Noord-Hollandse deel en het Zuid-Hollandse deel van de AWD kunnen bewegen.

Gelet op het bovenstaande concluderen wij dat het beheren van de populatie op Zuid-Hollands grondgebied nog steeds noodzakelijk is om het aantal aanrijdingen op de wegen en spoorlijn in het gehele duingebied zoveel mogelijk te beperken.

2. Ter voorkoming van ernstige landbouwschade (par. 5.3 FBP)

⁷ FBP 2020-2026, pag. 45

⁸ ABRvS d.d. 20 december 2017 (ECLI:NL:RVS:2017:3509), overweging 5.3.

Landbouwgronden liggen buiten het leefgebied van de damherten. Op die landbouwgronden vindt met name (kostbare) bloembollenteelt plaats. Om te voorkomen dat de damherten buiten het leefgebied treden en schade toebrengen aan de landbouwgewassen vindt er jaarrond afschot plaats in de bufferzones rond het leefgebied en in de buitengebieden die zich binnen het plangebied bevinden (zie de kaart bij dit besluit). Hierdoor is er al sinds 2013/2014 geen schade aan landbouwgewassen geregistreerd. Tot die jaren was de schade aan die gewassen fors (zie de figuren 17 en 18 FBP). Zonder beheer zou die schade wederom ontstaan. Vooral jonge mannelijke dieren hebben de neiging te gaan zwerven buiten het leefgebied. Naast het voorkomen van schade draagt dit afschot ook bij aan het bereiken van de streefstand.

Wij concluderen dat het jaarrond beheren van het damhert in de bufferzones en de buitengebieden binnen het plangebied noodzakelijk is en blijft om ernstige schade aan landbouwgewassen te voorkomen.

Geen andere bevredigende oplossing

In paragraaf 3.3 FBP is een samenvatting opgenomen van alle maatregelen die genomen zijn in de periode 2016 – 2020, de maatregelen die in de periode 2020 – 2026 worden gecontinueerd en nieuw worden genomen, al dan niet na voorafgaand onderzoek.⁹ Naast de in de evaluatie aanbevolen intensivering van het beheer, betreft het ook diverse andere maatregelen, waaronder (het onderhoud van) rasters, wildroosters en snelheidsbeperkende maatregelen. Deze maatregelen lossen niet alle knelpunten in het gebied op en zijn bovendien niet op alle locaties binnen het gebied mogelijk of wenselijk. In hoofdstuk 8 van het FBP wordt verslag gedaan van het onderzoek naar een aantal alternatieve maatregelen, zoals het verplaatsen van damherten, het vangen en doden in een vangkraal, het toedienen van anticonceptie en het inzetten van roofdieren. Deze maatregelen blijken ofwel niet toepasbaar ofwel leiden niet tot de gewenste doelen. Inmiddels is bekend dat er een proef zal starten met het steriliseren van hinds op het Zeeuwse eiland 'Haringvretter' in het Veerse Meer. Wij houden de resultaten ervan zeker in de gaten¹⁰. Wel merken wij op dat het een zeer kleinschalig experiment betreft (10 dieren), waarvan de resultaten naar verwachting nog lang op zich zullen laten wachten. Ons is niet bekend of het experiment reeds is gestart, omdat naast de provincie Zeeland en Staatsbosbeheer, de Centrale Commissie Dierproeven hiervoor ook toestemming moet verlenen.¹¹

Populatiebeheer door afschot blijft derhalve nodig om de streefstand binnen een aantal jaren te bereiken. Indien verdere vertraging in het realiseren van de streefstand optreedt, wordt met name gevreesd voor een verdere afname van de biodiversiteit in het gebied. Aanrijdingen op wegen of spoor kunnen alleen (volledig) voorkomen worden als er zich geen damherten meer in het gebied bevinden, maar die keuze wordt door ons niet gemaakt. Met het bereiken van de streefstand zal het aantal aanrijdingen naar verwachting wel drastisch verminderen. Damherten mogen een plek hebben in het duingebied, maar de balans met andere soorten die die plek ook verdienen, moet de komende jaren hersteld worden. Dat vergt blijvende beheerinzet – ook na het bereiken van de streefstand - die de nodige middelen, tijd en capaciteit van ons en van alle betrokken instanties vraagt. Die keuze hebben wij gemaakt op basis van een weging van alle betrokken belangen, waaronder dat van (het welzijn van) het damhert. Hoe sneller het beheer wordt uitgevoerd, hoe kleiner het aantal dieren dat geschoten zal hoeven worden. Na het bereiken van de streefstand, zal alleen nog de netto aanwas worden weggenomen.

Op grond van het bovenstaande concluderen wij dat er geen andere bevredigende oplossingen zijn, die het opzettelijk doden van damherten kan voorkomen.

⁹ Voor een nadere beschrijving van de maatregelen en de evaluatie daarvan over de periode 2016 – 2020 verwijzen wij naar de paragrafen 4.3 en 4.4 van het FBP.

¹⁰ Zie ook ons antwoord op vragen 5 en 6 van Statenlid A.H.K. van Vliegen (PvdD) van 26 oktober 2020, nummer 3685 inzake het afschot van damherten in de Hoeksche Waard.

¹¹ Zie <https://www.omroepzeeland.nl/nieuws/126358/Experiment-hertensterilisatie-heeft-nog-veel-haken-en-ogen>.

Gunstige staat van instandhouding van de soort

In par. 2.3 van het FBP wordt de populatie-ontwikkeling geschetst van het aantal damherten in het duingebied (Nationaal Park Kennemerland Zuid (NPKZ) en de Algemene Waterleidingduinen/De Blink en Boswachterij Noordwijk (AWD-BN)). Met name in de AWD zijn de aantallen hoog. Na de piek in 2016 (ruim 5500 getelde dieren) is door actief beheer het aantal in april 2020 gedaald tot 3283 (getelde) dieren. Dat aantal is in april 2021 in de NPKZ licht gestegen naar een kleine 600 en in de AWD licht gedaald naar ongeveer 2500, in totaal dus 3100 (getelde) dieren (zie de grafiek in de bijlage bij de aanvraag). Hierbij merken wij op dat vanwege de Coronamaatregelen de uitvoering van de tellingen in 2020 en 2021 niet geheel volgens protocol konden worden uitgevoerd. Wij verwachten niet dat die afwijkingen gevolgen hebben voor de trend, die licht afnemend is.

De streefstanden zijn ten opzichte van het FBP 2016 – 2020 gelijk gebleven: 200 voor het NPKZ en 600 tot 800 voor de AWD-BN. De onderbouwing daarvoor is opgenomen in hoofdstuk 6 van het FBP 2020-2026 en komt overeen met het vorige FBP. De ABRvS heeft in 2017 deze onderbouwing voldoende geacht.¹² Wij zien geen redenen om daar thans anders over te oordelen.

In paragraaf 6.3 van het FBP is tevens omschreven en onderbouwd dat de gunstige staat van instandhouding van het damhert bij het verlenen van een ontheffing voor het opzettelijk doden niet in gevaar komt. Bij de huidige doelpopulaties in NPZK en de AWD-BN spreken we over een (geteld) aantal van 1000 damherten tezamen, hetgeen betekent dat het werkelijk aanwezige aantal dieren groter is. Bij een dergelijk aantal zou de populatie zelfs in een afgesloten gebied genetisch zelfstandig kunnen voortbestaan. De gunstige staat van instandhouding van het damhert komt door het beheer niet in gevaar.

Middelen en methoden

In artikel 3.25, eerste lid van de Wet natuurbescherming is bepaald dat bij onder meer het verlenen van een ontheffing in de zin van artikel 3.10 lid 2 jo. 3.8 lid 1 Wnb, de middelen worden aangewezen die voor het vangen en doden van de aldaar bedoelde dieren mogen worden gebruikt. Op grond van artikel 3.26, derde lid, Wet natuurbescherming kan hierbij ook ontheffing worden verleend van de regels die krachtens artikel 3.26, lid 2, van de Wnb zijn gesteld aan het gebruik van het geweer en munitie.

Geweer en munitie

Geweren zijn een geschikt middel om damherten te doden. Wij wijzen derhalve het gebruik van het (kogel-) geweer ter uitvoering van de ontheffing aan, waarbij dient te worden voldaan aan het bepaalde in artikel 3.15 lid 1 onder b Besluit natuurbescherming.

Geluiddemper

Het is op grond van art. 3.13, vierde lid, Besluit natuurbescherming verboden om een geweer te voorzien van een geluiddemper. Op grond van art. 3.26, derde lid, Wet natuurbescherming zijn wij bevoegd om daarvoor ontheffing te verlenen. Wij maken van die bevoegdheid gebruik en voeren daartoe het volgende aan.

Hoewel het geweer geschikt is om damherten te doden, zal bij afschot het geluid van een schot eventueel andere aanwezige damherten op de vlucht doen slaan waardoor verder afschot bemoeilijkt wordt. Het gebruik van een geluiddemper kan dit effect verkleinen. Uit ervaring met afschot van damherten in het gebied van de Amsterdamse Waterleidingduinen is gebleken dat door het gebruik van geluiddempers het mogelijk is om afschot te plegen zonder dat damherten een negatieve associatie leggen tussen het plegen van afschot en menselijk handelen. De herten kunnen het schot middels demper moeilijker plaatsen, ze weten niet goed waar het vandaan komt. In meerdere gevallen is gebleken dat dan zelfs een tweede schot, snel na het eerste schot, mogelijk zou kunnen zijn aangezien ze niet direct “de benen nemen”. Dat heeft onder andere te maken met de veranderde resonantie van

¹² ABRvS d.d. 20 december 2017 (ECLI:NL:RVS:2017:3509), overweging 7.1.
00617152-00014780

het schot. Zeker in een kleinere populatie is het schrik-effect van een schot zonder demper veel groter. Ook vermindert het gebruik van een geluiddemper de geluidsoverlast voor andere dieren en bezoekers van het gebied.

Gebruik van het geweer gedurende het hele etmaal

Artikel 3.16, eerste lid, sub a, Besluit natuurbescherming verbiedt het gebruik van het geweer vóór zonsopgang en na zonsondergang. Wij zijn op grond van art. 3.26, derde lid Wet natuurbescherming bevoegd om hiervoor ontheffing te verlenen. Wij maken van die bevoegdheid gebruik en staan toe dat het geweer gebruikt wordt gedurende het hele etmaal.

Damherten die foerageren verplaatsen zich veelal rond de schemering en in de nacht, zodat de beste kansen om deze dieren te kunnen doden ook in deze periode vallen. Tevens is de kans dat er zich mensen (anderen dan de uitvoerders van deze opdracht) 's nachts binnen het beheergebied bevinden nihil, hetgeen het beheer veiliger en beter uitvoerbaar maakt.

Nachtzichtapparatuur

Op grond van artikel 3.13, vierde lid, Besluit natuurbescherming mag een geweer niet zijn voorzien van (onder andere) een voorziening om de prooi te verlichten, een vizier met beeldomzetter, een elektronische beeldversterker of enig ander instrument om in de nacht te schieten. Wij zijn op grond van artikel 3.26, derde lid, Wet natuurbescherming bevoegd om hiervoor ontheffing te verlenen. Wij maken van die bevoegdheid gebruik en voeren daartoe het volgende aan.

Goed zicht ook in de winterperioden en bij somber weer is van groot belang, omdat wij het gebruik van het geweer ook in de schemering en tijdens nachtelijke uren toestaan. Kunstlicht is daarbij niet voldoende en mag ook niet gebruikt worden binnen de betreffende N2000-gebieden.¹³ Nachtzichtapparatuur ('rood licht') heeft een aantal voordelen boven kunstlicht:

- een uitvoerder heeft beter zicht ten opzichte van het gebruik van kunstlicht. Bij het gebruik van nachtzichtapparatuur is er vooral sprake van een veel beter zicht op de omgeving. Bij het gebruik van kunstlicht daarentegen is het zicht buiten de lichtbundel erg beperkt.
- Schadebestrijding met nachtzichtapparatuur kan bovendien de nodige onrust voorkomen in de situatie dat de schadebestrijding plaatsvindt in de omgeving van bebouwing. Het gebruik van een kunstmatige lichtbron valt dan veel meer op.
- Schadebestrijding met nachtzichtapparatuur kan onnodige meldingen bij politie over gebruik van schijnwerpers voorkomen.

De schadebestrijding met gebruik van deze nachtzichtapparatuur kan door één persoon worden uitgevoerd.

Het gebruik van nachtzichtapparatuur vergroot de veiligheid van de uitvoerders. Bovendien helpt het bij het vinden van de (gewonde) damherten, waardoor de uitvoering efficiënter kan worden uitgevoerd en een eventueel gewond damhert snel uit zijn lijden kan worden verlost.

Hond en snij- en steekwapens

Tevens wijzen wij honden, zijnde geen lange honden, en snij- en steekwapens aan. Indien nodig kan de hond worden ingezet bij de nazoek van gewonde damherten. Dit voorkomt ook dat de dieren te lang lijden als ze aangeschoten worden, maar nog in staat zijn weg te vluchten. Ook het mes is noodzakelijk om eventueel lijden van gewonde reeën zo snel mogelijk te beëindigen (voorschriften 8 en 9).

¹³ Zie pag 28 FBP.
00617152-00014780

Merkteken

De verplichting opgenomen in voorschrift 10 om voorafgaand aan het vervoer het geschoten dier te voorzien van een door de WBE verstrekt merkteken voorzien van een uniek nummer, heeft als doel om de controle op de afschotregistratie en het overige toezicht te ondersteunen.

Monitoring

In voorschrift 12 van de vorige ontheffing was de verplichting opgenomen om een beheercommissie in te stellen, die zich bezig zou houden met het verbinden van gevolgen aan de jaarlijkse monitoring, een en ander in overeenstemming met hetgeen daarover in paragraaf 8.2 FBP 2016-2020 was opgenomen. Deze beheercommissie is ingesteld. De jaarlijkse rapporten van deze commissie zijn raadpleegbaar op <https://www.fbezh.nl/telrapporten/> (onderaan de pagina). Het laatste beheerrapport betreft het beheerseizoen 2018/2019. Over het beheerjaar 2019/2020 is geen rapport verschenen vanwege Corona. Voor het beheerjaar 2020/2021 zijn het tel- en beheerrapport samengevoegd. Dat rapport is nog niet vastgesteld.

Verwacht mag worden dat gedurende de looptijd van het FBP en deze ontheffing de streefstand bereikt zal worden. Na het bereiken daarvan is het doel om de populatie op die stand te houden. Monitoring en onderzoek moeten uitwijzen of de natuur zich bij die streefstand voldoende herstelt en schade aan de andere maatschappelijke belangen tot een aanvaardbaar risico is teruggebracht.

Daarnaast worden in het FBP een aantal actiepunten voor de komende periode opgesomd, te weten:

- uitvoeren van de aanvullende maatregelen naar aanleiding van het onderzoek naar het verbeteren van de verkeersveiligheid langs de Zeeweg (N200);
- evalueren nut en noodzaak van hekken;
- onderzoeken van de wenselijkheid van meer ruimtelijke variatie in beheerintensiteit, inclusief de mogelijkheid van beheervrije zones;
- openstellen van de natuurbrug Zandpoort voor uitwisseling van damherten tussen leefgebieden NPZK en AWD-BN.

De FBE zal – indien nodig - het initiatief nemen om in overleg met de FBE Noord-Holland en de betrokken wildbeheereenheden en terreinbeherende organisaties op basis van de informatie verkregen uit onderzoek en monitoring nader invulling te geven aan het bovenstaande (voorschrift 4).

Samenhangende besluiten

Er kunnen nog andere bepalingen van kracht zijn, op grond waarvan vergunningen, toestemmingen, ontheffingen of meldingen benodigd zijn om de ontheffing uit te kunnen voeren.

Ook wijzen wij erop dat voor het gebruik van een geluiddemper naast toestemming op grond van de Wet natuurbescherming ook toestemming is vereist op grond van de Wet wapens en munitie, omdat de geluiddemper valt binnen de categorie I wapens (artikel 2, eerste lid, categorie I, onder 3, van de Wet Wapens en Munitie). Hiervoor is de korpschef van politie namens de Minister van Veiligheid en Justitie het bevoegd gezag.

Conclusie

Op basis van de gegevens uit het FBP betreffende schades, andere bevredigende oplossingen, de gunstige staat van instandhouding concluderen wij dat het terugbrengen van de damhertenpopulatie naar de streefstand binnen het leefgebied de enige oplossing is om de flora en fauna ter plaatse ruimte te bieden zich te herstellen, alsmede de kans op het optreden van externe landbouwschade te voorkomen en verkeersongevallen te doen afnemen. Het uit te voeren afschot dient zich vooralsnog te richten op het bereiken van de streefstanden in het FBP genoemde deelgebieden: de AWD (het Noord-Hollandse en het Zuid-Hollandse deel), De Blink en de Boswachterij Noordwijk, alsmede NPZK en de aan deze gebieden gekoppelde doelpopulaties. Voor de AWD (Noord- en Zuid-Holland), De Blink en de Boswachterij Noordwijk is de doelpopulatie op maximaal 800 damherten vastgesteld. Onderhavig beheer binnen het leefgebied kan worden uitgevoerd met gebruik van het geweer, hond (niet zijnde lange hond) en een geluiddemper. Het geweer kan ook 's nachts gebruikt worden met behulp van nachtzichtapparatuur.

Bijlage 1: Plangebied met aanduiding van leefgebied, bufferzones en buitengebied (bron: figuur 2, pag 19 FBP 2020-2026)

